

อำมาตย์โท พระมนตรีพจนกิจ
(ม.ร.ว.ชายสรรพศิลป์เครือวัลย์ ชุมแสง)

“ปฐมบูรพาจารย์กรมเภสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย”

บุคคลสำคัญของวิชาชีพซึ่งวารสารเภสัชกรรมไทย ขอสดุดีในฉบับนี้ คือ อำมาตย์โท พระมนตรีพจนกิจ ปิยะ ปิตุลาจารย์แห่งวิชาชีพเภสัชกรรมและนายกสมาคมเภสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทยท่านแรก (พ.ศ. 2472-2478) วารสารฯ ได้คัดลอกประวัติที่จารึกหน้ารูปปั้นของท่านซึ่งตั้งอยู่ที่เภสัชสมาคมแห่งประเทศไทยมานำเสนอ ประวัติของท่านได้รับการเรียบเรียงโดยเภสัชกรหญิงสตีล อัครวิไล ซึ่งมีความดังนี้

“(อำมาตย์โท พระมนตรีพจนกิจ)...เป็นบุตรหม่อมเจ้าเปล่งและหม่อมวาศน์ ชุมแสง เกิดเมื่อ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2428 มีนามจริงที่ท่านบิดาประทานให้เลียนพระนามของ “กรมหลวงสรรพศิลป์ปรีชา” (พระองค์เจ้าชุมแสง) ต้นราชสกุลชุมแสง ว่า ม.ร.ว.ชายสรรพศิลป์เครือวัลย์ ชุมแสง (M.R. Chaisanpasilkruaivalaya) เมื่อเข้ารับราชการใช้เพียงชื่อสั้นว่า ม.ร.ว.ชาย ชุมแสง

เมื่อสอบไล่ได้ชั้น 6 ภาคภาษาไทยที่โรงเรียนสวนกุหลาบไทย และภาคภาษาอังกฤษจากโรงเรียนราชวิทยาลัย ได้เข้ารับราชการในกรมคลอง กระทรวงเกษตราธิการระยะหนึ่ง จึงได้รับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาวิชา tropical agriculture and colonial sciences ณ เมือง Witzenhauzen ประเทศเยอรมันนี่ มีผลการเรียนดีเด่น เมื่อสำเร็จการศึกษา กลับมารับราชการในกระทรวงมหาดไทย ได้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญทางการเกษตร/สัตวบาล และการ

ต่างประเทศ รวมทั้งด้านการแพทย์และสาธารณสุขระยะเริ่มแรก เช่น ผู้แทนเจ้ากรมพยาบาล ผู้บังคับการโอสถศาลารัฐบาล ผู้อำนวยการพยาบาล

พ.ศ. 2460 ย้ายโอนมาเป็นอาจารย์เอก ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยคณบดีคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และเจ้าแผนกเคมีวิทยา (เคมี) สอนวิชาต่าง ๆ หลายวิชา เช่น botany, chemistry, material medical, pharmacognosy แก่นักศึกษาเภสัชศาสตร์และนิสิตแพทยศาสตร์ เป็นที่รักและเคารพของศิษย์เสมือนบิดา เรียกท่านว่า “คุณพ่อ” ท่านคือกำลังสำคัญที่เกื้อหนุนให้เหล่าศิษย์ที่มาชุมนุมกันที่บ้านของท่าน เลขที่ 647 ถ. สุริวงษ์ พระนคร ก่อตั้ง “เภสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย” ขึ้นในปี พ.ศ. 2472 ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกคนแรกตราบจนสิ้นอายุขัยในปี พ.ศ. 2478

ความปรารถนาสูงสุดขณะดำรงตำแหน่งนายก คือ ต้องการให้ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติเภสัชกรรมออกมาบังคับใช้เช่นเดียวกับต่างประเทศ ดังปัจฉิมวาจาที่ฝากฝังศิษย์ในวาระสุดท้ายของชีวิตไว้ดังนี้ “ฉันเป็นห่วงเรื่อง พ.ร.บ. เภสัชกรรมเหลือเกิน ขอให้สามัคคีและช่วยกันทำให้สำเร็จ.... ส่วนเค้าโครงการณ์ หรือวิธีการดำเนินการ ตลอดจนวัตถุประสงค์ของสมาคมตามที่มีอยู่แล้วนั้น ขอจงช่วยกันประคับประคองเดินตามรูปไปให้ได้ อย่าได้ละเลยหรือแตก

สามัคคีเสีย...” (1)

ในที่นี้ขอกกล่าวถึงสถานการณ์ของวิชาชีพในอดีต เพื่อให้เข้าใจถึงคุณูปการของพระมนตรีพจนกิจและประวัติ การก่อตั้งสมาคมวิชาชีพ แม้ในสมัยนั้นได้มี พ.ร.บ. การแพทย์ พ.ศ. 2466 เพื่อคุ้มครองการประกอบวิชาชีพ ทางการแพทย์ แต่วิชาชีพเภสัชกรรมก็ยังไม่ได้รับการ คุ้มครองอย่างจริงจัง ทำให้ผู้คนไม่สนใจจะเข้าเรียนในสาขา เภสัชศาสตร์ และมีผู้เรียนในวิชาชีพน้อยลงทุกที แม้พระ มนตรีพจนกิจไม่ได้เป็นเภสัชกร แต่ได้สอนนิสิตเภสัชศาสตร์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2458-2477 ด้วยความกรุณาและการเล็งเห็นถึง ความสำคัญของวิชาชีพปรุงยา ท่านได้ให้สิทธิแก่นิสิตไปที่ บ้านของท่านเพื่อพบปะชุมนุม คล้าย ๆ เป็นสโมสรนิสิต เภสัชศาสตร์ ในสมัยนั้น เมื่อจบการศึกษาเภสัชศาสตร์จะหา งานทำได้ยากลำบาก เนื่องจากความสำคัญของวิชาชีพไม่ เป็นที่รู้จักกัน บรรดานิสิตเภสัชศาสตร์และเภสัชกรที่มา ชุมนุมที่บ้านของท่านเป็นประจำจึงเกิดความคิดที่จะตั้ง สมาคมวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมให้วิชาชีพมีการพัฒนาทัดเทียม นานาอารยประเทศ เภสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย จึง ได้รับการก่อตั้ง เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2472 ที่บ้าน ชุมแสง เมื่อได้รับอนุญาตให้จัดตั้งสมาคมแล้ว ได้มีการ ประชุมใหญ่ของเภสัชกรไทยขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 22 มีนาคม

พ.ศ. 2472 ณ บ้านของอาจารย์ A.H. Hale ถนนพระราม 1 ตรงข้ามวัดช่างแสง ในการประชุมครั้งนั้น ทำให้เกิด คณะกรรมการเภสัชกรรมสมาคมชุดแรกประกอบด้วย พระ มนตรีพจนกิจ เป็นนายก อาจารย์ A.H. Hale เป็นอนุนายก ขุนสิทธิโอสถ เป็นเลขานุการ ขุนเภสัชการโกวิทย์ เป็น เหนรัญญิก อาจารย์จำลอง สุวคนธ์เป็นปฏิคม (2) ต่อมาเภสัช กรรมสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ และมีที่ทำการถาวรที่เลขที่ 46 ซอยสุขุมวิท 38 กรุงเทพมหานคร จนถึงปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- 1) สดใส อัครวิไล. ปิยะปิตุลาจารย์แห่งวิชาชีพเภสัชกรรม และนายกสมาคมเภสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทยท่าน แรก (พ.ศ. 2472-2478). คัดลอกจากแผ่นจารึกประวัติ ของพระมนตรีพจนกิจหน้ารูปปั้นพระมนตรีพจนกิจ ซึ่ง ตั้งอยู่ที่เภสัชสมาคมแห่งประเทศไทย
- 2) ประโชติ เปล่งวิทยา. เภสัชกรรมแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ใน รอบ 200 ปี. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะเภสัช ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2526.